

Poliittinen eläin: koira¹

PEKKA KORHONEN

Sainpa koiran, päivänä muutamana. Se oli jo hieman varttuneempi, nyky-suomalaisen kulttuuriperinteen omaksunut häikäisevän kaunis naaras. Koiran kanssa on hyvä kävellä. Olin elänyt vuosikausia ilman omaa koiraa, ja läksin liikkeelle samanlaisissa tunnelmissa kuin 30 vuotta sitten pienenä poikana ensimmäistä koiraani kävelyttäessäni. Tien varrella huomaisin kuitenkin maailman muuttuneen. 1960-luvulla ihmiset olivat vielä ihmisiä ja koirat koiria. Veikko Huovinen kuvaa loistavasti sen ajan koirien ja ihmisten välistä yhteiseloä kirjassaan *Kylän koirat*, missä kaksi erilaista sosiaalisen elämän muotoa eli lomittaista mutta pitkälti erillistä elämäänsä. Nyt 30 vuotta myöhemmin tilanne on muuttunut niin, että koirista on tullut hyviä ihmisiä.

Lenkillä tapaa harvoin enää koiran, jolla ei olisi ihmisen nimeä. Uroskoirilla ne ovat usein miesten lempinimiä, kuten Tero, Poju, Kusti, Jesse, Emppo, tai Arttu. Julkisuuden henkilöt, kuten elokuvaohjaajat tai puoluejohtajat, saavat helposti kaimojaan koirakuntaan, esimerkiksi Rennin ja Uffe. Nimissä on hyvin usein kaksoiskonsonantti maskuliinisuutta symbolisoimassa. Naarilla on kokonaisia naisen nimiä, kuten Jenni, Oona, Roosa, Nytyi, Niina, tai Miina, ja niissä on yleensä kaksoisvokaali feminiinisuuden merkinä. Nimien kirjoitusasu tosin voi vaihdella, mutta pitkinä nuo voka-

lit käytännössä lausutaan. Joskus tulee vastaan myös vanhaan tapaan Musti, Roki, Poku, Sere, Nipsu, tai Napsu. Useimmissa tapauksissa koira on sekarotuinen, tai sitten sen isäntäväki on jo varttuneempaa väkeä, ja heidät voi jättää tästä syrjään muinaisen kulttuurin jäännöksiä.

Pääsäännön mukaan siis vain sekarotuisiksi mielletyllä koiralla (kaikki koirathan ovat risteytyksiä; ”rodut” ovat puhtaasti määritelmällisiä asioita kuten ihmiselläkin) on koiran nimi. Puhdasrotuisiksi mielletyt urokset ovat nimien perusteella mukavia jätkeä, ja naaraat kilttejä tyttöjä. Äänteellisesti urosten nimet sopivat hyvin käskettäviksi tai karjuttaviksikin, eli ne ovat ”mieskulttuurisia” nimiä. Naaraiden nimet sopivat paremmin nätisti puhumiseen, ja pehmein äänin niille yleensä yritetään puhuakin. Ihmiskulttuurin stereotyyppiä on siirretty suoraan nykyisiin koiriin.

Koirakulttuuri on kuitenkin muuttunut myös syvemmältä. Suloinen ja kultainen Oona voi lähteä jäniksenpojan perään ja ajaa sen kiinni, mutta ei tee muuta kuin nuuskii sen. Ei se osaa tappaa, eikä se edes suostu syömään raakaa lihaa, vaikka sillä olisi vähän nälkäkin. Se syö vain erityisesti syötäväksi valmistettua ruokaa, kuten ihminenkin, ja asuu samoissa vuorivillalla vuoratuissa luolissa kuin ihminenkin.

Aristoteles kaksi ja puoli vuosituhatta sitten puhui politiikan teoriassaan olennosta nimeltä *zoon politikon*, poliittinen eläin, jollaisena hän piti vain ihmistä. Ihminen on luonnostaan kaupunkivaltiossa elävä olento, joka haluaa elää yhdessä toisten samanlaisten kanssa, vaik-

¹ Artikkelin on aiemmin julkaistu Jyväskylän yliopiston valtio-opin opiskelijoiden *Puolueohjelma* -lehdessä 1/97.

ka ei tarvitsisikaan heidän apuaan. Myös yhteinen etu, talouteen ja turvallisuuteen liittyvä, vetää heitä yhteen, mutta se ei ole perustavanlaatuisia poliikselle. (*Politiikka* III, 6, 1278b15-25). Toisaalla Aristoteles puhuu myös siitä miten puhekyky erottaa ihmisen eläimestä, niin että ihminen kykenee ilmoittamaan edullisen ja haitallisen, oikean ja väärän. (I, 2, 1253a5-25). Ihminen osaa puhekykynsä avulla politikoida, ja hän politikoi mielellään. Vain villipedot tai jumalat eivät tarvitse kaupunkiyhteisöä, eivätkä politiikkaakaan.

Koira ei ole villipeto, eikä jumala, ja se elää mielellään yhdessä ihmisten kanssa yhteisöissä. Suuri osa nykyisistä koiraroduista on jo fyysisesti ja henkisesti niin erikoistuneita, että niillä ei ole enää paluuta luontoon, eroon ihmisestä, vaikka onnekkaiden yksilöiden sekarotuiset jälkeläiset siihen ehkä suotuisissa olosuhteissa pystyisivätkin. Koirahan on "jalostetumpi" olento kuin ihminen, jolle paljaskätinen paluu luontoon ei tuottaisi ainakaan fysiologisia vaikeuksia. Puhua koira ei osaa sanoilla, eikä ehkä erota moraalista hyvää pahasta, mutta (ainakin itselleen) edullisen ja haitallisen se kyllä pystyy ilmoittamaan. Koira kommunikoi hyvin vivahteikkaasti eleillään, käytöksellään ja äänellään. Se tekee politiikkaa ihmisen suhteen. Aristoteleen erottelu ihmisten ja muiden eläinten välillä ei nykyisellään enää oikein pidä paikkaansa, jos on koskaan pitänytään, vaan ainakin koirat pitäisi jo laskea poliittisiksi eläimiksi. Lisäksi, vaikka se itse ei puhua osaakaan, niin kommunikaatiotaitojensa avulla nykyinen koira toimii hyvin ihmiskielen sisällä. Koiran tekee poliittiseksi eläimeksi myös se että sitä voi, kuten tunnettua, käskeä. Pelkkää eläintä ei voi.

On epäselvää kumpi oli ihmisen ensimmäinen kotieläin, lammas vai susi, mutta joka tapauksessa jo ainakin 10 000 vuotta sitten susi siirtyi ihmisen valtahierarkian sisälle, ja kehittyi siellä koiraksi. Tuohon lyhyeen ajanjaksoon mahtuu kuitenkin aika monta koirasukupolvea, ja se on merkinnyt äärimmäisen rajua evolutiivista painetta koiraa kohtaan. Tässä prosessissa koira kehittyi paitsi älykkäämmäksi, myös ilmeiltään, eleiltään, ja ääneltään entistä kommunikaatiivisemmaksi. Susien äänikirjo on paljon kapeampi kuin koirien, eivätkä ne esimerkiksi osaa juuri haukkua. Koira sen sijaan on kasvoiltaan vähintään yhtä ilmeikäs

kuin partasuinen mies, ja se on mestarillinen kommunikoimaan ihmisen kanssa.

Vain koira on yhdessä kissan kanssa siirtynyt laajassa mitassa sisälle koteihin asumaan, ja pitkälti samoista syistä. Varsinkin kääpiökoirat, erityisesti litteänaamaiset, muistuttavat hahmoltaan vauvoja. Erona kuitenkin on, että siinä missä kissa täyttää helpon vauvan paikan, koira on varttuneemman, kommunikaatiokykyisen lapsen asemassa. Erityisesti suurikokoinen, energinen koira vastaa pitkälti murrosikäistä nuorta ihmistä. Tämä puolestaan mahdollistaa pelkkää taloudellista tai yksinkertaista emotionaalista suhdetta korkeamman poliittisen suhteen syntymisen koiran ja ihmisen välille. Ja tämä suhde on ottanut suuren harppauksen eteenpäin viimeisten 30 vuoden aikana.

Kun koirat siirtyivät laajassa mitassa talojen pihoihin, narun päistä ja juoksulangoista sisäasukkaiksi 1960-luvulla ihmisyhteiskunnan rakennemuutoksen yhteydessä, niitä oli tapana ulkoiluttaa n. 1-1,5 m mittaisen lujan hihnan kanssa. Hihna oli pääasiallinen kontrollikeino, jolla estettiin koiran siirtyminen liian kauas ihmisen fyysisestä läheisyydestä. Koiran kurissa pitämiseen tarvittiin suoraa ruumiillista voimaa, mikä teki koiranomistajien käsivarsista vahvoja. Toki koirat osasivat tiettyjä peruskomentoja, mutta kenneltoiminta oli paljon vähäisempää kuin nykyään, ja varsinaisia palveluskoiria lukuunottamatta ihmisen ja tavallisen kansankoiran välinen valtasuhde oli pitkälti suoraan fyysinen. Se oli pakkosuhde, ei selkeän poliittinen suhde.

Kun nyt 30 vuotta myöhemmin kävelytän koiraani, niin paljon on tosiaan muuttunut nimestön lisäksi. Hihnat ovat pitkiä, 5-8 metriä kelautuvia kapineita. Ne ovat lujia mutta ohuita, eikä niissä ole ollenkaan sitä samaa visuaalista valta-aspektia kuin vanhoissa pakuissa nahkahihnoissa.

Vielä suurempi muutos on, että nykyään on kunnia-asiana kasvattaa koiransa niin, että hihna ei ollenkaan tarvita muualla kuin vilkasliikenteisimmillä paikoilla. Kaupunkien keskuksilla on tässä mielessä poliisivaltion ominaisuuksia, mutta pienemmät taajamat ja maaseutu ovat suhteellisen vapauden valtakuntia. Koiran pitäisi kulkea näkymättömässä henkisessä talutushihnassa isäntänsä seutuvilla, ja tulla luo

aina kun kutsutaan. Kontrollin muodot ovat siis muuttuneet fyysisistä henkisemmiksi, samoin kuin ihmisyhteiskunnassa on tapahtunut. Kasvatusperusteet ovat muuttuneet vastaavasti: fyysisiä rangaistuksia paheksutaan, eikä ylenmääräistä herkkupaloilla palkitsemistakaan pidetä kovin suotavana. Niiden sijalle ovat nousseet psykologiset valtakeinot; kehuminen ja toruminen, eli koiran ja ihmisen välinen kommunikatio perustuu nykyään yhä enemmän puhuttuun kieleen.

Koiralle myös suodaan entistä enemmän demokraattisia vapauksia; niitä viedään paikkoihin joissa ne saavat juosta vapaana ilman että niitä käsketään. Koirien tappelunhalukkuus on vastaavasti vähentynyt huomattavasti. Se lieenee ollutkin suurimmillaan lyhyiden hihnojen aikakaudella, jolloin fyysisesti aina lähellä ollut isäntä tai emäntä rohkaisi läsnäolollaan ärhistelemään kenelle tahansa vastaantulijalle. Nykyiset koirat kohtaavat toisiaan itsenäisesti vapauden alueilla, puistoissa ja kävelyteillä, jonne koiranomistajat etsiytyvät harjoittamaan koiran demokraattisia vapauksia. Koirat leikkivät siellä sivistyneesti keskenään; niiden niin sanotut sosiaaliset valmiudet ovat varsin korkeat tuntemattomienkin parissa, ja välttämättömät koirienvälisten hierarkioiden määrittelyt tapahtuvat varsin juohevasti ja usein ilman tappelua.

Koirayhteiskunta on siis muuttunut samaan suuntaan kuin ihmisten käyttäytymiseltään, kontrollin muodoiltaan, nimistöltään, ja ruokatottumuksiltaan. On olemassa jo kasvissyöjäkoiria, ja niitä varten omia ruuanlaitto-ohjeita. Tavallisia lihansyöjäkoiria varten on kaupoissa omat tiskit valmisruokia varten, ja niiden valmistusta säätelevät yhtä tiukat hygienianormit kuin ihmisruokien valmistustakin.

Sosiaalisissa suhteissa on aina kyse selkeästä valtarakenteesta, ja samoin kuin murrosikäinen nuori osaa jo hyvin kapinoida auktoriteetteja vastaan, koirakin panee koko ajan käskijänsä kyvyt koetukselle. Sen muutto sisälle asumaan ja uudet psykologiset ja kielelliset vallankäyttömuodot tuovat asian entistä selkeämmin esille. Kun valta mielletään suhteeksi, niin on helppo nähdä kuinka lisääntynyt psykologinen koiran kurissa pitäminen lisää vastaavasti koiran valtaa ihmiseen. Koira käyttää perheessä kaikkia mahdollisia vastavallan muotoja ajaak-

seen eteenpäin omia päämääriään. Se on olevinaan kuulematta käskyjä. Se jättää tottelematta. Se heiluttaa häntää ja argumentoi käskyn takaisin vetämisen puolesta. Se ottaa aloitteen käsiinsä, katsoo hellyttävästi silmiin ja kiertää taitavasti omistajan tassunsa ympärille. Ihmistä kymmenen kertaa kevyemmällä koiralla voi olla ihmistä kymmenen kertaa suurempi puremisvoima leuoissaan, joten sillä on myös huomattava fyysinen sanktiovoima käytössään. Siitä tietoinen, lujatahtoinen ja määrätietoinen koira voi hyvin haastaa käskijänsä, ja joskus se onnistuu nousemaan niskan päälle. Se kaappaa vallan ja ryhtyy tyranniksi. Onneksi tätä tapahtuu harvoin.

Karvaisten Kustien ja Adalmiinon hölkkäys vastaamme kävelyteillä on äärimmäisen mielenkiintoista sen takia, että sen seurauksena käsitteellinen raja ihmiskunnan ja koirakunnan välillä alkaa hämärtyä. Tämä puolestaan on merkittävää kun ajatellaan geeniteknologian kehitystä. Ihmisen geenit on kartoitettu aika tarkkaan muutaman vuoden sisällä, ja koirien geenit tullaan kartoittamaan pian sen jälkeen. Vaikka kaikenlaista geenimanipulaatiota vastustetaan nykyään voimakkaasti, erityisesti Euroopassa, ja vastustettaneen tulevaisuudessakin, sen käyttö on jo normaalia kasvien jalostuksessa, ja tulee sieltä nousemaan portaittain yhä ihmis-
mäisempiä eliömuotoja kohti jossain päin maailmaa.

Erityisesti mikäli maailma joutuu voimakkaaseen kriisiin, enemmän tai vähemmän syvään sotatilaan, kaikkia mahdollisia keinoja tullaan käyttämään valtioiden vahvistamisessa, kuten tavallista. Suuret kriisit myös muuttavat vakiintuneita valtarakenteita ja ajattelutapoja. Ensimmäinen maailmansota tuhosi sääty-yhteiskunnan, ja toinen maailmansota kolonialismin. Jossakin vaiheessa koira tulee vastaan geenimanipulaation kohteena, ja mikäli siihen aletaan yhdistää ihmisen geenejä, niin jo 10 000 vuotta jatkunut biologinen ja kulttuurillinen kehitys kiihtyy hyppäksenomaisesti.

Se ero kansankoirakulttuurin kehityksessä jonka olen nähnyt muuttuessani 10 vuotiaasta pojasta 40 vuotiaaksi mieheksi on ollut suuri. Ihmettelen vain mistä tulen kirjoittamaan 70 vuotiaana ukkona, jos niin pitkään elän. Koirien äänioikeudesta ja mahdollisuuksista perustaa omia puolueita? Yliopistojen ovien avaamisesta koirille?